

Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

Moje načelo:

Kar lepega vidiš, hvalevrednega slišiš, koristnega okusiš, zapiši! — Po tej poti otmeh maratkej pozabljivosti, in postavljaj hkrati sam sebi stalni spominek po prislovcu latinski: „*Littera scripta manet*“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane“.

Ako človek že pri ogledovanji cesarskih vprežnih živinčet težko nasisi svojo vidoželjnost, ga pa vender tudi še mika, videti opravo, ki jo nosijo one pri vožnji in jahanju. In tudi to se nam je radovoljno pokazalo. *) Pervo nadstropje konjarnic ima mnogo sob, ki so prenapolnjene s silno dragocenimi stvarmi te báže. V prvi sobi, ki se nam je odperla, videli smo razne sedla, dragocene šabrake in konjske oprave. Med drugim se posebno odlikuje šabraka, ki se rabi o kronanju našega svetlega cesarja kot kralja ogerskega; dalje 16 šabrak, 8 rudečih in 8 černih, ki služijo edino le v to, da se na konje pokladajo, ako je kaka parada v konjarnici, pri kateri priliki se živinčeta ne jahajo, ampak le predpeljavajo. Kaj dragocena je dalje vprežna oprava, ki se je rabila o zadnjem kronanju naših svitlih, cesarja in cesarice na Ogorskem. V pravem pomenu besede je ona nadunjena zlatnine, in da obiskovalci teh prostorov zamorejo natanko viditi rabo te prekrasne oprave, stoji v sobi leseni konj prave velikosti, ki je nadán ali opravljen z taisto. Množina od nje visečih težkih zlatih kit (cofev) kinči jo, in razodeva visoko vrednost njeno. Shranjuje se dalje tu jezdna oprava nesrečnega rajnega cesarja Maksa, kakor tudi vprežno orodje, ki se je rabilo o pogrebu njegovem. Dalje viditi je množina turških šabrak, sedlov, ostrog, stremenov (Steigbügel) in družega enacega jeznega orodja itd. itd. — V drugi sobi se shranjuje lovsko orodje mnogoverstnega dela in razne starosti. Viditi so tu loki ali samostreli, ki so se rabili za strelanje pred znajdbo smodnika; — puške, ki so se zažigale z zapalko (tléčim konopcem, kakor se še naše čase zažigajo topovi); pa tudi strelno orodje — pravi puškarski umotvori — naših časov. Posebno zanimuje človeka viditi lóke Maksimilijana I. in II.; sabljo Rudolfa II.; ameriksanske puške, górsko palico in lovski nož Ferdinanda II.; paradni meč in puške cesarja Karola VI.; puške cesarice Marije Terezije; dva samokresa vojvode Reichstadtskega; zlasti pak je razno lovsko orodje sedanjega svitlega cesarja Franc Jožefa preumetnega dela in velike vrednosti. Celó ena razdrapana sukuja je med ostalimi

*) Sploh naj bo tu hvaležno omenjeno, da so cesarskj strežniki po vseh dvornih poslopih, napravah itd. z naj večjo uljudnostjo pripravljani, vstreči željam vedo- in vidoželjnih obiskovalcov, se pravi, ako ni kakih posebnih zadržkov. Z resnično omikano priljudnostjo razkazujejo in tolmačijo razne predmete in stvari, in z vso obnašo kažejo, da nahajajo se v visoki cesarski službi. Pis.

rečmi tukaj za viditi. Kaj nek pomeni ona? Ko je bil cesar Jožef II. ostrelil nekega dne na lovu velicega jelena, ga je ta v serditosti svoji napadel, in hotel ga nabosti. K sreči prestala je le suknja hujšo silo; jelen je bil urno vsmeren, glava njegova pa in razdrapana suknja shranjuje se tu v spomin te dogodbe. Sploh je viditi v teh sobah lovsko orodje mende vsih avstrijskih vladarjev, in človek lahko mnogo študira, kako tudi v tej zadevi napreduje svet.

Pridši iz ravno omenjenih sob na obširni dvor, katerega obdajajo na vse štiri strani visoka poslopja, in v katerih se nahajajo kovačnice, sedlarije, shrambe za kočije itd., nas je na razodete želje, viditi tudi cesarske vozove, peljal postrežljivi strežnik v konjarnicam ob strani stoječe poslopje, in sicer tudi v I. nadstropje. Jako smo se čudili najditu tu v dvoranam enakih prostorih raznoverstnih equipáž skoraj brez števila. Zmed mnogih družih se odlikujejo: kronanska kočija rajne cesarice Karoline Auguste, ki se je rabila l. 1825 v Požun-u pri kronanju imenovane visoke Gospe za kraljico Ogersko. Poleg te kočije stojijo še štiri druge, ki se rabijo kot spremljevalni vozovi pri ogerskem kronanju. Iz časev Marije Terezije je tu tudi marsikaj viditi; tako n. p. njena poletna in zimska kočija; njene sani, nosilnica in karosél. Posebno veliko ekvipáž (ena lepšej mem druge) je viditi tudi, ki so lastnina sedajnega svitlega cesarja, cesarice in cesareviča Rudolfa, in sicer za rabo o raznih prilikah. Med vsemi pa se odlikuje kronanska kočija cesarja Karola VI. Vsa nadjuna je z zlatino, ter okinčana s slikarijami slavnoznanega malarja Rubens-a. Mnogo zgodovinskih spominov veže se na to prekrasno ekvipažo. Od prvega lastnika in naprej pri raznih naj slovesniših prilikah rabila se je; tako n. pr. o kronanju Franca cesarja kot cesarja nemškega v Frankobrodu; — Napoleon I. poslužil se je je pri kronanju kot kralj Lombardije v Milanu; l. 1854 pripeljala se je v nji iz Nussdorf-a kot visoka nevesta sedanja svitla cesarica Elizabeta; in tudi pri zadnjem kronanju v Budim-u je služila imenovani visoki Gospej.

Pa tudi žalnih trenutkov se človek pri ogledovanju tukajšnih znamenitost vbrantiti ne more; kajti poleg kočij za parade in veselice se znajdejo tudi one, ki služijo o časih [globoke tuge, namreč o pogrebih visokoslavne cesarske rodbine. Zlasti pogled mertvaškega voza rajnega nesrečnega cesarja Maksa vsiluje nehotoma ogledovalcu britke čutila.]

Ene stvari nisem mogel tu razumeti; kako namreč spravijo vozove iz teh dvorán prvega nadstropja k tlam, dokler poslednjič nisem prišel do mosta, kjer je v tla vdelan podolgasti štiriogelnik enako tehtnicam, na katerih tehtajo vozove. Na ta štiriogelnik zapeljejo dotično kočijo, in po skrivni mehaniki spustijo jo iz višine k tlam, ali pa nasprotno zopet nazaj v prvo nadstropje.

Zapustivši te prostore podali smo se v cesarsko jahališče. Veliki dvorani enako, je 54 sežnjev dolgo, $10\frac{1}{2}$ sežnjev široko in primerno visoko; na zapadni strani ima lóžo za visokoslavni cesarski dvor. Če nam je dotični stražnik prav povedal, je sama olepšava tega jahališča stala okol 40 tisoč goldinarjev, in po tem zneseku vsakikdo lahko sodi o lepoti njegovi.

Tudi drugo, poletno jezdišče ogledovali smo, katero pa ni pokrito in je le bolj priprosto. — Poslednjič smo se podali še v konjarniško bolnišnico, kjer je stalo nekoliko bolnih živinčet; med drugim tudi eden zmed malih černih kodrastih konjičkov (Pony), katere rabi cesarevič naslednik Rudolf za vožnjo. Neizrečeno prijazno se je ta krotka živalica prot nam obnašala, ter molila nam čez svojo ograjo nježno glavico nasprot. Mislil bi kmal človek, da nas kar ogovoriti, ter prositi hoče, da naj ji pomagamo priti zopet k njenim družejem. Prav zadovoljen popustil sem te prostore, ki so mi pokazali toliko občudovanja vrednih znamenitost.

Od tod šli smo čez „glacis“ v „Paradiesgärtchen“, t. j. na zmerno višino, ki se dviguje v bližavi cesarskega dvora. Mali perivojček z neizrekljivo mikavno senco vabi verh homeca v obližje gostilnice, ki ponuja obiskovalcem raznoverstnih okrepčil. Pa tudi razgled od le-tod na okraje: „Mariahilf“, „Jožefovo mesto“, „Alsergrund“, „Paradeplatz“, „Votiv-cerkev“ in „Volksgarten“ je tak, da je res nekako raju podoben, kakor nemško ime pravi.*)

Med ravno opisanim „Paradiesgärtchen“ in cesarskim dvorom razprostira se „Volksgarten“, katerega sem tudi danes ogledal. L. 1864 je bil ves predelan in razširjen, ter vabi s svojo mikavno senco enako Ljubljanski „zvezdi“ zlasti one k oddihu, ki gredo iz predmestij v mesto, ali zopet nazaj. Da je poskerbljeno tudi tù za take, ki se radi okrepčujejo s kavo itd., se ume samo po sebi. Kdor ima namreč „cvenk“, mu na Dunaji ni nikjer treba lakote in žeje terpeti. Krasno poslopje „Theseus-Tempel“, ki se v bližavi vhoda v „Volksgarten-u“ dviguje, kaže umetni kamniti kip „Theseus, Minotaurus-a premagovaje“ delo slovečega Canovata. Napoleon I. je bil l. 1805 naročil to delo za Milan; al preden je bilo doveršeno, obledela je bila zvezda njegova. Slavni cesar Franc I. je pozneje dobil ta umotvor v last, ter kinči zdaj Dunaj in vert, o katerem ravno govorim.

(Dalje prih.)

Šolsko obzorje.

Iz Idrije. Ministerstvo poljedelstva je tem-le tukajšnjim gg. učiteljem vsakemu po 100 gold. podelilo potnine k svetovni razstavi na Dunaj: ravnatelju

*) Če se prav spominjam, sem pozneje nekje bral, da so ta homec razkopali in popolnoma odstranili. Škoda zanj-ga, ako je res tako.